

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών
Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης

Τίτλος Μαθήματος: Εισαγωγή στη Μουσική και την
Παιδαγωγική της: Σύγχρονες Προσεγγίσεις

Η μουσική είναι πολύ σημαντική υπόθεση για να την αφήσουμε στους μουσικούς' τονίζει ο Christopher Small. Το μάθημα οργανώνεται στη βάση τριών παράλληλα αναπτυσσόμενων αξόνων. Στόχος του πρώτου είναι να εισάγει τους φοιτητές και τις φοιτήτριες του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης στις βασικές έννοιες της μουσικής και στην αναγνώριση της πολλαπλότητας των μουσικών πρακτικών. Διερευνούμε το ζήτημα του ορισμού της μουσικής. Πραγματοποιείται ένα ταξίδι σε μουσικές διαφορετικών τόπων και εποχών. Εξετάζουμε τις διαφορετικές προσεγγίσεις μέσα από τις οποίες μπορεί να κατανοηθεί η μουσική ως κοινωνικο-πολιτισμική πρακτική. Κάνουμε πολλές βιωματικές ασκήσεις κατανόησης μουσικών παραμέτρων και προσπαθούμε να καλλιεργήσουμε την ποιότητα της προσοχής μας απέναντι σε διαφορετικούς ηχητικούς σχηματισμούς. Στα πλαίσια του δεύτερου επιχειρούμε μια εισαγωγή στο επιστημονικό πεδίο της μουσικής παιδαγωγικής, με ιδιαίτερη έμφαση στην προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία και με τρόπο ώστε να μπορέσουν οι φοιτήτριες και οι φοιτητές να αποκτήσουν τις βάσεις για τη δημιουργική και συστηματική χρησιμοποίηση της μουσικής στα πλαίσια της καθημερινής τους παιδαγωγικής πράξης. Επιχειρούμε μίαν εισαγωγή στις βασικές σύγχρονες φιλοσοφικές προσεγγίσεις στη μουσική παιδαγωγική (αισθητική, πραξιακή, κριτική, μετα-δομιστική). Επίσης επικεντρώνουμε την προσοχή μας στις διαφορετικές ερευνητικές προσεγγίσεις της μουσικής ανάπτυξης και της μουσικής δημιουργικότητας, με ιδιαίτερη έμφαση στην κοινωνικο-πολιτισμική προσέγγιση. Παρουσιάζονται οι βασικές αρχές των κύριων μουσικοπαιδαγωγικών συστημάτων (Orff, Dalcroze, Kodaly), ενώ μεγάλη έμφαση δίνεται στη μουσικοπαιδαγωγική προσέγγιση του κινήματος για τη δημιουργική μουσική στην εκπαίδευση που αναπτύχθηκε στον Αγγλοσαξονικό χώρο μετά το 1960. Επιπλέον επιχειρείται η εισαγωγή στον σχεδιασμό δραστηριοτήτων, η βιωματική προσέγγιση σχεδίων εργασίας. Οι δύο αυτοί άξονες αναπτύσσονται σε διαρκή σχέση με έναν τρίτο, αυτόν των βιωματικών ασκήσεων που στοχεύουν στην ενεργητική κατανόηση πτυχών της θεωρίας.

Αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτήτριες και οι φοιτητές αναμένεται να είναι σε θέση να:

- γνωρίζουν και να κατανοούν με κριτικό τρόπο τα βασικά χαρακτηριστικά του ήχου και τις βασικές έννοιες της μουσικής

- αναγνωρίζουν την πολλαπλότητα των μουσικών πρακτικών τη σημασία της καλλιέργειας μιας ανοιχτής προσέγγισης του ήχου και των μετασχηματισμών του διαμορφώνουν μια κριτική προσέγγιση της κοινωνικής σημασίας της μουσικής και να αντιλαμβάνονται τη μουσική ως μια διαμεσολαβημένη κοινωνική πρακτική
- αναπτύξουν δημιουργικά projects στα οποία να εφαρμόζουν κριτικά μουσικές έννοιες και τρόπους μετασχηματισμού του μουσικού υλικού
- κατανοούν την αξία της μουσικής εκπαίδευσης στη ζωή των παιδιών
- έχουν διαμορφώσει για γενική αντίληψη της ιστορικής εξέλιξης της μουσικής παιδαγωγικής
- γνωρίζουν τις βασικές αρχές των σημαντικότερων τάσεων της μουσικής παιδαγωγικής
- σχεδιάζουν και να οργανώνουν μουσικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες με επίκεντρο την ανάπτυξη της δημιουργικότητας σε διάφορα μουσικά πλαίσια και με βάση ποικίλα ερεθίσματα
- οργανώνουν και να αξιοποιούν εκπαιδευτικό υλικό ανάλογα με τις εκπαιδευτικές ανάγκες και τους στόχους που τίθενται κάθε φορά.

Αξιολόγηση

1. Γραπτή τελική εξέταση (80%) που εστιάζει στην κριτική κατανόηση της θεωρίας.
2. Προφορικές εξετάσεις (20%): απλές δοκιμασίες ακουστικής αντίληψης και πρακτικής κατανόησης μουσικών εννοιών.

Διδακτική Μεθοδολογία

Διαλέξεις- Εκτεταμένη χρήση οπτικο-ακουστικού υλικού -εργαστηριακές ασκήσεις βιωματικής κατανόησης - βιβλιογραφική αναζήτηση & κριτική θεώρηση μέσα από συζήτηση

Δικτυακή θέση μαθήματος:

https://eclass.uth.gr/courses/ECE_U_128/

Διάγραμμα περιεχομένων του μαθήματος:

(Παρατήρηση: Το παρακάτω διάγραμμα είναι ενδεικτικό: Κάθε νέα ακαδημαϊκή χρονικά, ενδέχεται να γίνονται τροποποιήσεις)

1η εβδομάδα

- Υπάρχει σιωπή; Ασκήσεις του R. Murray Schafer για την ευαισθητοποίηση στους ήχους του περιβάλλοντος και την προβληματοποίηση της έννοιας της σιωπής.
- Η μουσική ως μέρος της κουλτούρας και του πολιτισμού (culture vs. civilisation)
- Εισαγωγή στους διαφορετικούς τομείς που απαρτίζουν τις μουσικές σπουδές

- Μουσική παιδαγωγική: ορισμός και θεματικές (1)
- Διευρύνοντας τους μουσικούς μας ορίζοντες: Ακρόαση σύντομων μουσικών απόσπασμάτων

2η εβδομάδα

- Μουσική και κοινωνικές διακρίσεις – ιδεολογία και μουσικός αποκλεισμός (συζήτηση επάνω στο κείμενο της Ελένη Βαρίκα (2013): Μπορεί μια νέγρα να είναι ποιήτρια;)
- Η μουσική ως (α) corpus έργων, (β) κοινωνικοπολιτισμική πράκτική (γ) βίωμα: επιστημολογικές καταβολές των τριών οπτικών
- η μουσική παιδαγωγική στα πλαίσια του ευρύτερου πεδίου της μουσικής έρευνας
- Ήχος - τόνος - θόρυβος
- Ορίζοντας τη μουσική δια της μαιευτικής μεθόδου. Προς έναν περιεκτικό (inclusive) ορισμό: R Murray-Schafer, John Blacking, Ian Cross.
- Μουσική παιδαγωγική: ορισμός και θεματικές (2)
- Διευρύνοντας τους μουσικούς μας ορίζοντες: Ακρόαση σύντομων μουσικών απόσπασμάτων

3η εβδομάδα

- Μουσική και ταλέντο: όψεις μιας βαθειάς πηγής προκαταλήψεων
- Η Μουσική ως διαμεσολαβημένη πολιτισμική πρακτική
- Η θεωρία της Lucy Green για την διττή υπόσταση του μουσικού νοήματος - προς μια κοινωνιολογική προσέγγιση της ταύτισης με συγκεκριμένα μουσικά είδη ή της απόρριψής τους
- Τα χαρακτηριστικά του ήχου: υψος, ένταση, διάρκεια, ηχόχρωμα
- Ένταση - διαβαθμίσεις της δυναμικής / ορολογία
- Παλμός - tempo (accelerando-ritenuto) - μέτρο (συμμετρικό - ασύμμετρο)
- Ασκήσεις βιωματικής κατανόησης
- Μουσική παιδαγωγική: ορισμός και θεματικές (3)
- Διευρύνοντας τους μουσικούς μας ορίζοντες: Ακρόαση σύντομων μουσικών απόσπασμάτων

4η εβδομάδα

- Οι έννοιες του ρυθμού και της μελωδίας
- Ο ρόλος και τα είδη της μουσικής σημειογραφίας: παιδαγωγικά ζητήματα που ανακύπτουν
- Ασκήσεις βιωματικής κατανόησης
- Μουσική παιδαγωγική: διδακτικές προσεγγίσεις (1)
- Διευρύνοντας τους μουσικούς μας ορίζοντες: Ακρόαση σύντομων μουσικών απόσπασμάτων

5η εβδομάδα

- Εισαγωγή στην Εθνομουσικολογία

- Για την έννοια της μουσικής πολυπολιτισμικότητας
- Και πάλι για τον Ρυθμό: metrical time - durational time - organic time (Vella). Κατανόηση των σχέσεων της έννοιας του ρυθμού με τις έννοιες μέτρο και παλμός.
- συνήχηση - συγχορδία - cluster
- αρμονία - διαστήματα (διάφωνα - σύμφωνα)
- Ασκήσεις βιωματικής κατανόησης
- Μουσική παιδαγωγική: διδακτικές προσεγγίσεις (2)
- Διευρύνοντας τους μουσικούς μας ορίζοντες: Ακρόαση σύντομων μουσικών απόσπασμάτων

6η εβδομάδα

- Συστηματοποίηση των μουσικών εννοιών με βάση το τρίπτυχο χώρος/χρόνος/εκφορά
- Η ιδιαιτερότητα (specificity) της μουσικής εμπειρίας Janet Wolff, Keith Swanwick: παιδαγωγικές συνέπειες
- Η θεωρία της S. Langer: Η μουσική ως σημαίνουσα μορφή.
- Μουσική παιδαγωγική: διδακτικές προσεγγίσεις (3)
- Διευρύνοντας τους μουσικούς μας ορίζοντες: Ακρόαση σύντομων μουσικών απόσπασμάτων

7η εβδομάδα

- Η μουσική ως επιτέλεση / σύνθεση - εκτέλεση - αυτοσχεδιασμός
- Εισαγωγή στην έννοια της κλίμακας - βασικές μορφές
- Μονοφωνία - πολυφωνία
- Συλλογική δημιουργία ενός κομματιού: μέσα από τη διαδικασία δημιουργίας του και τα χαρακτηριστικά του συζητάμε τις έννοιες που έχουμε εξετάσει ως τώρα.
- Μουσική παιδαγωγική: διδακτικές προσεγγίσεις (4)
- Διευρύνοντας τους μουσικούς μας ορίζοντες: Ακρόαση σύντομων μουσικών απόσπασμάτων

8η εβδομάδα

- Ρυθμικό solfège: Καταγραφή και ανάγνωση απλών ρυθμών με σημειογραφία.
- Ηχηρές κινήσεις – Orff
- Μουσικές έννοιες: glissando, συγκοπή, Έκταση, Register
- Ασκήσεις βιωματικής κατανόησης
- Μουσική παιδαγωγική: διδακτικές προσεγγίσεις (5)
- Διευρύνοντας τους μουσικούς μας ορίζοντες: Ακρόαση σύντομων μουσικών απόσπασμάτων

9η εβδομάδα

- Ρυθμικό solfège II
- Ασκήσεις βιωματικής κατανόησης
- Διευρύνοντας τους μουσικούς μας ορίζοντες: Ακρόαση σύντομων μουσικών απόσπασμάτων

10η εβδομάδα

- Ασκήσεις βιωματικής κατανόησης των μουσικών εννοιών που έχουμε εισάγει στα προηγούμενα
- Απόπειρα συλλογικής δημιουργίας
- Διευρύνοντας τους μουσικούς μας ορίζοντες: Ακρόαση σύντομων μουσικών απόσπασμάτων

11η εβδομάδα

- Η έννοια της μορφής στη μουσική I
- Απόπειρα συλλογικής δημιουργίας
- Διευρύνοντας τους μουσικούς μας ορίζοντες: Ακρόαση σύντομων μουσικών απόσπασμάτων

12η εβδομάδα

- Η έννοια της μορφής στη μουσική II
- Απόπειρα συλλογικής δημιουργίας
- Διευρύνοντας τους μουσικούς μας ορίζοντες: Ακρόαση σύντομων μουσικών απόσπασμάτων

13η εβδομάδα

- Η μουσική ως κοινωνική πράξη: "μουσικοτροπώντας" με τα μάτια του Christopher Small
- Καταληκτική συζήτηση

Προτεινόμενη Βιβλιογραφία

Bergeron, K. , Bohlman, P. V. (Επιμ.) (1992). *Disciplining Music: Musicology and Its Canons*. Chicago: The University of Chicago Press.

Blacking, J. (1981/1973). *Η Έκφραση της Ανθρώπινης Μουσικότητας*. Αθήνα: Νεφέλη.

Cage J. (1982). On Silence (αποσπ.). *Συν & Πλην*, τ. 4.

Cook, N. (2007). *Μουσική: όλα όσα πρέπει να γνωρίζετε* (μτφρ. Ι. Φούλιας). Ειδική έκδοση για την εφημερίδα «Το Βήμα», Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Cross, I. (2010). Music and evolution: consequences and causes. *Contemporary Music Review*, 22(3), 79-89.

Dennis, B. (1970). *Experimental Music in Schools*. London: Oxford University Press.

Elliott, D. (1995). *Music Matters: A New Philosophy of Music Education*. New York: Oxford University Press.

Green, L. (2008). *Music on Deaf Ears*. Manchester: Manchester University Press.

Green, L. (2008a). *Music, Informal Learning and the School: A New Classroom Pedagogy*. London: Ashgate.

Machlis, J. & C. Forney (2011). *Η Απόλαυση της Μουσικής*. Αθήνα: Φαγκότο.

Michels, U. (1992). *Άτλας της Μουσικής* (2 τόμοι). Αθήνα: Νάκας.

Murray-Schafer, R. (1986). *The Thinking Ear*. Toronto: Arcana.

Small, C. (1983). *Μουσική, Κοινωνία, Παιδεία*. Αθήνα: Νεφέλη.

- Small, C. (2010). *Μουσικοτροπώντας: Τα νοήματα της μουσικής πράξης και της ακρόασης* (μετάφραση Δ. Παπασταύρου, Σ. Λούστας). Θεσσαλονίκη: Ιανός. Storr, A. (1991). *Η Δυναμική της Δημιουργίας*. Αθήνα: Κάλβος
- Swanwick, K. (1988). *Music, Mind and Education*. London: Routledge.
- Swanwick, K. (2010). Η Φύση και η Ανάπτυξη της Καλλιτεχνικής Γνώσης. Στο Κανελλόπουλος, Π. Α. & Ν. Τσαφταρίδης (επιμ.), *Η Τέχνη στην Εκπαίδευση – η Εκπαίδευση στην Τέχνη*. Αθήνα: Νήσος.
- Wade, B. C. (2009). *Thinking Musically: Experiencing music, experiencing culture*. New York: Oxford University Press.
- Vella, R. (2003). *Sounds in Space, Sounds in Time*. London: Boosey & Hawkes.
- Αντωνόπουλος, Α. (1999). *Από την Τονική στη Σύγχρονη Μουσική Θεωρία*. Αθήνα: Τηπωθήτω.
- Βαρίκα, Ε. (2013). *Οι Απόβλητοι του Κόσμου: Μορφές του Παρία*. Αθήνα: Πλέθρον.
- Γρηγορίου, Μ. (2010). *Μουσική για παιδιά και για έξυπνους μεγάλους*, Αθήνα: Νεφέλη.
- Κανελλόπουλος, Π. Α. (2011). Ο Κρίστοφερ Σμολ και η ανατροπή του μουσικοπαιδαγωγικού Κανόνα. *Approaches: Μουσικοθεραπεία & Ειδική Μουσική Παιδαγωγική*, 3(2), 48-55. Retrived from:<http://approaches.primarymusic.gr>
- Κάρολι, Ό. (1983). *Εισαγωγή στη μουσική* (μτφρ. Τρισεύγενη Καλοκύρη). Αθήνα: Νεφέλη.
- Ματέυ, Π. (1986). *Ρυθμική*. Αθήνα: Νάσος.
- Ράπτης, Θ/ (2015). *Μουσική Παιδαγωγική: Μια συστηματική προσέγγιση*. Αθήνα: Νικολαΐδης.